

ת"פ 3379/09 - מ.י. פרקליטות מחוז ירושלים נגד עובדיה מורד

בית משפט השלום בירושלים

13 מרץ 2014

ת"פ 3379-09 מ.י. פרקליטות מחוז ירושלים נ' מורד

בפני כב' השופט איתן קורנהאוזר
המאשימה
נגד
הנאשם
מ.י. פרקליטות מחוז ירושלים
עובדיה מורד

נוכחים:

ב"כ המאשימה מתמחה מר ניר וינטרוב

הנאשם וב"כ עו"ד אריאל עטרי

[פרוטוקול הושמט]

החלטה

רשמתי בפני את דבריו של ב"כ הנאשם. לא מצאתי בדברים אלה משקל נוסף מעבר לטיעוני ב"כ הנאשם במהלך שמיעת ההוכחות וכן הטיעונים לעונש, אשר שיקפו היטב את האופן בו יש להתייחס לעדותו של וואליד אבו טיה.

גזר דין

1. כנגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו קבלת שוחד וכן מרמה והפרת אמונים, עת שימש כמפקח ראשי במחלקת שכירים במשרדי מס הכנסה פקיד שומה 2. בהתאם לכתב האישום, קיבל הנאשם בשני מקרים שונים סכום של 1,000 ₪ בתמורה לקידום עניינם של לקוחות וואליד אבו תאיה (להלן: "וואליד"), אשר עסק בהנהלת חשבונות ונהג לייצג לקוחות בפניות לרשויות המס. הסכומים האמורים

עמוד 1

הועברו לנאשם על ידי ואליד, אשר הופעל על ידי משטרת ישראל כ"סוכן סמוי".

הנאשם כפר במיוחס לו, ולאחר שנשמעו הראיות בתיק - זוכה מאחד ממקרי השוחד וכן מעבירת הפרת האמונים. פרטי הארוע בו הורשע הנאשם, וכן הרקע לביצוע העבירה, נפרסו באריכות במהלך הכרעת הדין.

2. טרם טיעוני הצדדים לעונש, התקבל תסקיר שרות המבחן בעניינו של הנאשם. מדובר באדם בן 55, אב לשלושה ילדים בגירים וסב לנכדים. הנאשם עבד שנים רבות במס הכנסה, ואף הציג תעודות הצטיינות ושבח על עבודתו, זאת עד שהושעה פני כשש שנים בעקבות הארוע הנדון. שירות המבחן התרשם כי הנאשם בעל מערכת ערכים נורמטיבית בבסיסה, איש משפחה אשר גילה יציבות ועקביות לאורך שנים במסלול חייו התעסוקתי והאישי. העבירה בוצעה על רקע צורך של הנאשם להוכיח מסוגלות, לרצות ולספק רצונם של אחרים, זאת בהמשך לנסיבות התבגרותו. אשר לעבירה בה הורשע, הנאשם רואה את המיוחס לו כטעות בשיקול דעת, שולל כוונות פליליות, ואולם מקבל אחריות על השלכות מעשיו וכיום היה נמנע מביצועה. עוד צוין כי חש בושה רבה ואכזבה עצמית מעצם היותו נאשם בהליך פלילי. שירות המבחן התרשם כי הנאשם הפיק לקחים מהמקרה, הביע חרטה כנה, אך זקוק להתערבות טיפולית על מנת להגביר מודעותו למניעי הפנימיים. נוכח כל האמור, המליץ שירות המבחן לגזור על הנאשם מאסר שירוצה בעבודות שירות, לצד מאסר מותנה וצו מבחן בעל אופי טיפולי.

הממונה על עבודות השירות מצא את הנאשם מתאים לריצוי עונש מאסר בעבודות שירות.

3. המאשימה בקשה מבית המשפט לקבוע כי מתחם הענישה נע בין שישה חודשי מאסר בפועל לשמונה עשר חודשי מאסר, ולהשית על הנאשם עונש ברף הנמוך של המתחם. המאשימה הפנתה לחומרה הנודעת לעבירת השוחד בפסיקת בית המשפט, המוצאת את ביטויה בענישה מחמירה בדמות מאסרים בפועל. ענישה זו מבוססת על הפגיעה שמסבה העבירה לאמון הציבור בגופים ציבוריים שלטוניים, לפגיעה בטוהר המידות ותקינות פעילותו של המנהל הציבורי. המאשימה אבחנה את עתירתה במקרה הנדון לעומת עונשי מאסר בעבודות שרות, אשר נגזרו על נאשמים אחרים בעקבות פעילות הסוכן ואליד, בכך שמדובר היה בהסדרי טיעון וכן בכך שאין להחיל את עקרון אחידות הענישה על נאשמים במסגרת אותו מבצע סוכן. המאשימה הצביעה על נסיבות מיוחדות במקרה זה, המשוות לו חומרה: התכנון המוקדם שבלקייחת השוחד, עת סימן הנאשם לואליד בבוקרו של היום בו ניתן, כי הוא מצפה לתשלום; העובדה שהנאשם ספר יחד עם המתלונן את השטרות, כך שאין מדובר בחולשה רגעית; שלילת הדחתו של הנאשם לביצוע העבירה, כפי שעולה מהכרעת הדין. המאשימה טענה כי הנאשם הושעה מעבודתו ואולם ההליך המשמעתי טרם הסתיים, ולפיכך מקבל עד כה אחוז מסוים ממשכורתו. לגבי העובדה שהנאשם ללא כל עבר פלילי, הדגישה המאשימה שזהו בדרך כלל מצבם של עובדי ציבור אשר מורשעים בעבירות שוחד.

המאשימה צירפה פסיקה לענין העונש, ועתרה להשית על הנאשם עונש הקרוב לרף הנמוך של מתחם הענישה אותו ביקשה לקבוע, וכן קנס הנע בין 5,000 ל- 15,000 ₪.

4. בא כוח הנאשם ציין את עבודתו רבת השנים של הנאשם בשירות המדינה, בגינה זכה לשבחים רבים, והפנה לעדויות שנשמעו במהלך שמיעת הראיות לגבי התנהלותו היומיומית בתפקיד. מעדויות אלה ניתן להתרשם לגבי רצונו של הנאשם לעזור ללא גבולות ולרצות את ציבור לקוחותיו, ובכלל זה את הסוכן. דגש מיוחד ניתן לקושי הגדול אותו חווים הנאשם ומשפחתו מאז שנחשפה הפרשה: הנאשם נתלש

משגרת חייו, הושעה מעבודתו, חדל לקבל משכורת מלאה וכל זאת בגין 1,000 ₪ שקיבל כשוחד באירוע חד פעמי. עוד טען כי יש לתת משקל משמעותי לנסיבות המקרה, בו הודח הנאשם על ידי ואליד, וכן לעובדה שלא דבק כל רבב בטיפול שנתן הנאשם, זאת עד שהסוכן שאל אותו כיצד הוא יכול להודות לו. הסנגור הדגיש את הפגיעה הקשה במצבו הכלכלי של הנאשם, אשר במשך כשש שנים השתכר כמחצית מהשכר שהיה מורגל בו ונמצא כיום ביתרת חובה של כ- 30,000 ש"ח. לטענתו, הרשעה תביא לפגיעה אנושה בנאשם שכן תגרום לפיטוריו.

הסנגור הגיש פסיקה לענין העונש, ופרט את נסיבות המקרים של המעורבים הנוספים בהפעלת הסוכן ואליד. לפיכך עתר לסיום הליך זה ללא הרשעת הנאשם, ובמידה ובית המשפט לא יעתר לכך - להטיל על הנאשם מאסר קצר בדרך של עבודות שרות.

דין והכרעה

אי הרשעה

5. סדר הדין הוא כי מי שנמצא שביצע עבירה - יורשע בדין. סטיה מכלל זה תעשה בצמצום ובמשורה תוך התקיימם של שני תנאי מצטברים, כפי שנקבעו בהלכה בעניין תמר כתב (ע"פ 2083/96 **תמר כתב נ' מדינת ישראל**, פ"ד נב(3), 337, (1997)): סוג העבירה מאפשר לוותר על ההרשעה, וכן על ההרשעה לפגוע פגיעה חמורה בשיקום הנאשם.

בתי המשפט שבו וייחדו הליך זה של אי הרשעה, ככלי הראוי לשימוש רק במקרים מיוחדים ויוצאי דופן, בהם קיים חוסר פרופורציה קיצוני בין עוצמת פגיעת ההרשעה בנאשם לבין התועלת הציבורית הכללית כתוצאה מהרשעה זו (ראו רע"פ 9118/12 **אלכסנדר פריגין נ' מדינת ישראל**, (1.1.13), וההפניות שם).

6. העבירה בה הורשע הנאשם, מהווה פגיעה חמורה באמון הציבור ברשויות הציבוריות, אמון שהינו חלק מיסודות קיומה של חברה דמוקרטית תקינה. בתי המשפט רואים, מזה שנים רבות, בחומרה יתרה את ביצוע עבירת השוחד ושבים על הצורך בהחמרה בענישה, זאת על מנת לעקור את התופעה משורש ולמגרה. באופן זה, יש להתייחס בחומרה אף למקרה השוחד בו הורשע הנאשם, אשר עסק בסכום נמוך של 1,000 ₪. יפה התייחסותו של כב' השופט ברנזון, לפני כ- 40 שנים, לעבירת השוחד כאל מחלה ממארת המסכנת את השירות הציבורי כולו:

" השוחד הוא כמו סרטן בגוף החברתי-ציבורי, ואם אין מצליחים לעצור בעדו בצעדיו הראשונים, הוא עלול להתפשט במהירות לכל עבר ולהרוס כל חלקה טובה שנתרה בשירות הציבורי" (ע"פ 341/73 **מדינת ישראל נ' ויטה**, פ"ד כו(2), 610, (1973)).

אף המחוקק היה ער לחומרת העבירה, והורה על העלאת רף העונש המכסימלי משבע לעשר שנות מאסר.

בנסיבות אלה, די בחומרת המעשה והאינטרס הציבורי המובהק בהרשעה, על מנת לדחות את עתירת הסנגור לביטולה.

למעלה מהדרוש, אציין כי נושא ההליך המשמעותי של המשיב יידון בנציבות שרות המדינה. אין המדובר בסוגיית

הרשעה בדין המביאה באופן ישיר להפסקת עבודתו של נאשם, אלא בבחינה מקיפה ומעמיקה של כל נסיבות המקרה אותה, אותה מבצעת נציבות שרות המדינה השוקלת את שיקוליה השונים.

לפיכך, אני קובע כי הרשעת הנאשם נותרת על כנה.

מתחם ענישה

7. קבלת שוחד משחיתה את המידות, ופוגעת באופן קשה בפעילותו של המנהל הציבורי. מדובר בעבירה שפגיעתה מגעת הן לעצם אופן תפקוד המנהל הציבורי והן לתדמיתו בעיני הציבור הרחב והאמון שציבור זה נותן בו. מדובר בגורמים המהווים את המסד לקיומו של מנהל ציבורי יעיל, תקין, הפועל באופן נאות למען הציבור הרחב ומבסס חיי חברה מסודרים ושוטפים. מדובר בערך חברתי מובהק לשמירה על גבולות החברה, על צביונה ואף על עצם קיומה. בהתאם לחשיבות ערך זה, פסיקת בתי המשפט, לאורך שנים, קבעה ענישה מחמירה תוך דגש על רכיבי ההרתעה והגמול.

8. הצדדים הגישו פסקי דין רבים, על מנת לבסס את עמדתם לעונש. בחינת הפסיקה מעלה כי עמדת בתי המשפט אכן מחמירה עם מבצעי עבירת השוחד, ואולם כל מקרה נבחן לגופו בהתאם לנסיבותיו וכן בהתאם לנסיבותיו האישיות של המבצע.

עיון בפסקי הדין שהוגשו על ידי המאשימה, מעלה כי מדובר במקרים חמורים שאינם עונים על נסיבות המקרה שבפני, אשר יפורטו בהמשך:

ע"פ (מחוזי מרכז) 37809-10-10 בריל נ' מדינת ישראל, עוסק בכעשרים מקרים בהם קיבל הנאשם שוחד, במהלך תקופה של למעלה משנתיים; עפ"ג (מחוזי ת"א) 7512-04-10 מדינת ישראל נ' פייגר, עוסק בחמש עבירות שוחד, ארבע עבירות עושה, וכן עבירת הפרת אמונים; ת"פ (מחוזי חיפה) 10225-12-08 עוסק בחמש עבירות שוחד, חמש עבירות הפרת אמונים וכן בעבירת מרמה במס הכנסה, זאת לאורך מספר חודשים ובסכומים ניכרים של אלפי שקלים בכל פעם; ע"פ (מחוזי חיפה) 14250-11-08 מדינת ישראל נ' רונן ערבה עוסק בשישה מקרים של קבלת שוחד, וכן במרמה והפרת אמונים, זאת בסכומים של אלפי שקלים; ת"פ (מחוזי ב"ש) 60111-01-12 מדינת ישראל נ' אשכול לוי, עוסק בקבלת שוחד בהיקף של כ- 20,000 ₪ לאורך כשנתיים. בכל המקרים האמורים, הוטלו עונשי מאסר בפועל לתקופה הנעה בין 12 ל-18 חודשי מאסר, זאת בהתחשב בשיקולים שונים. עוד הפנתה המאשימה לע"פ (מחוזי ת"א) 7354/09 יעקב סרוב נ' מדינת ישראל, שם הורשע הנאשם בגין שלושה מקרים של קבלת שוחד, במועדים שונים שנפרסו על פני תקופה של למעלה משנה, ועונשו הוקל בבית המשפט המחוזי למאסר בעבודות שרות למשך שישה חודשים.

למעשה, המאשימה לא הציגה בפני כל גזר דין הדן בנסיבות הדומות למקרה שבפני, ארוע אחד, תמורה נמוכה, וללא מעשה של הפרת אמונים.

בא כוח הנאשם הגיש מספר פסקי דין, בכולם הוטל מאסר בעבודות שרות, לתקופות שונות. מדובר בפסקי דין של ערכאות השלום והמחוזי, בכולם למעלה ממקרה אחד של שוחד, ואף עבירות נלוות נוספות (ת"פ 6366-07-9 מחוזי ת"א, ת"פ 40203/06 מחוזי ת"א, ת"פ 40039/01 מחוזי ת"א, ת"פ 1558/04 שלום חיפה, ת"פ 3994/00 שלום נצרת).

אציין כי הפסיקה בגין עבירת השוחד משתנה בהתאם לנסיבות המקרה ולנסיבותיו של הנאשם. כפי שהצביע הסנגור על ענישה של מאסר בעבודות שרות בגין מספר מקרי שוחד, ניתן להצביע על מקרים בהם הוטל מאסר בפועל אף בגין מקרה בודד (דוגמת רע"פ 8802/13 **דורון לוי נ' מדינת ישראל**, (10.3.14)). מגמת הפסיקה העולה מהאמור נעה בין הטלת מאסר בדרך של עבודות שרות לבין הטלת מאסר בפועל.

9. יש להדגיש כי מדיניות הפסיקה הנוהגת מהווה את אחד השיקולים בקביעת מתחם ענישה, ו"אין בה משום תחליף הולם להגדרת המתחם עצמו" (ע"פ 4815/13 **מדינת ישראל נ' אלעוקבי**, (1.1.14), פסקה 12). מתחם הענישה נגזר מנסיבות ביצוע העבירה, הערך החברתי הנפגע, מידת הפגיעה בו וכן הפסיקה הנוהגת. בהתאם להתייחסותי לפסיקה שהוצגה בפני, אשר לא עולה בקנה אחד עם נסיבות המקרה הנדון, כך נקבע אף לגבי קביעת מתחם הענישה. על מתחם הענישה להקיף את קבוצת המעשים הדומים בנסיבותיהם, ולא לכלול את עבירות השוחד באשר הן כאלה: "**אין לקבוע מתחם ענישה כללי, הכולל קשת רחבה מאד של מעשים אפשריים... עלינו לזהות את מתחם הענישה הראוי לקבוצת מעשים הדומים בנסיבותיהם**" (ע"פ 7655/12, **פיסל נ' מדינת ישראל** (4.4.13), פסקה 7). באופן דומה, קבע כב' השופט שוהם כי כל מקרה ומקרה יש לבחון לגופו ולנסיבותיו: "**לא ניתן, לטעמי, לקבוע אפרוירית מתחם ענישה הולם אחיד לכל עבירה ועבירה, וגם לא יהיה נכון לנסות וללכת בדרך זו, שכן היא חותרת תחת הוראותיו, נוסחו ורוחו של תיקון 113**" (רע"פ 4088/13 **אחמד בן שחדה הדרי נ' מדינת ישראל**, (11.6.13), פסקה 6).

10. בחינת נסיבות המקרה שבפני, כפי שנקבעו במסגרת הכרעת הדין, מדגישה מספר נקודות הראויות לציון בעת קביעת מתחם הענישה: הנאשם התבקש על ידי הסוכן ואליד לעזור בתיק של נישום מסוים "**עד כמה שאפשר**". בהתאם לנהלי המקום, היה עליו להפנות את ואליד לדלפק המודיעין במקום, ואולם הנאשם ביצע בדיקה בעצמו, הינחה את ואליד מה לרשום והיכן להניח את הטופס. ואליד ביקש כי הטיפול בבקשה יזורז. בהמשך, טיפל הנאשם בבקשה באופן אישי, ועדכן את ואליד כי הטיפול הסתיים כפי שהבטיח. בפגישה מאוחרת במקום העבודה, שאל ואליד את הנאשם כיצד יוכל להודות לו, ולאחר מכן נקבעה הפגישה, מחוץ למקום העבודה, בה מסר ואליד לידי הנאשם סך של 1,000 ₪ בשטרות אותם ספר הנאשם טרם נפרדו דרכיהם. מדובר בנסיבות המציבות את המקרה הנדון ברף נמוך של עבירת השוחד: לא הוצגו כל ראיות המצביעות על סיכום מוקדם כלשהו ולפיו יקבל הנאשם שלמונים בתמורה לפעולתו, או תכנון שכזה מצד הנאשם; בהתאם לראיות, ואליד הוא שפנה אל הנאשם על מנת לבחון כיצד יוכל "להודות" לו; השיחה בה עלה לראשונה נושא קבלת התמורה, התקיימה במועד מאוחר לסיום פעולת הנאשם; על אף שהנאשם אישר באזני ואליד כי זרז את הטיפול בבקשה, לא הוכח כי אכן בקשתו של ואליד זכתה לזרוז מיוחד או לפעולה המהווה "סטיה מן השורה", ולפיכך זוכה הנאשם מעבירת הפרת אמונים (ראו סעיף 34 להכרעת הדין).

11. לאחר ששקלתי את כל האמור לעיל, אני קובע כי מתחם הענישה במקרה הנדון נע בין חמישה חודשי מאסר שירוצו בעבודות שרות, לבין מאסר למשך 18 חודשים.

12. בחינת נסיבותיו האישיות של הנאשם, מטה את הכף לעבר הרף הנמוך של מתחם הענישה: מדובר באדם נעדר כל עבר פלילי, אשר עבד לאורך שנים רבות באופן משביע רצון (ראו המסמכים נע/1 וכן עדויות עדי ההגנה במסגרת פרשת ההגנה); מאז התגלה המקרה, הושעה הנאשם ממקום עבודתו,

שכרו נפגע באופן משמעותי ביותר, והוא נקלע לחובות; אין להתעלם מחלוף הזמן מעת ביצוע העבירה: נכון הדבר שהנאשם בחר לנהל את הגנתו, ואולם נוכח קביעות הכרעת הדין, וכן קביעת נסיבות המקרה בהן יש להקל בקביעת מתחם הענישה, אין לומר שמדובר בניהול הליך "סרק"; שרות המבחן התרשם מכנות חרטתו של הנאשם ומהעובדה שאוחז במערכת ערכים נורמטיבית בבסיסה. בנוסף, על אף טיעוני המאשימה, לא ניתן להתעלם מרמת הענישה שהוטלה במסגרת הפעלתו של הסוכן ואליד: במסגרת ת"פ 2453-09, הורשע כהנא, אשר שימש מנהל תחום בכיר רכז שומה במשרדי מס הכנסה, בעבירת שוחד. כהנא פנה אל הסוכן ואליד והציע לו סיוע בטיפול בחברה אותה ייצג, כך שיאפשר לחברה החזר מס גבוה יותר מזה שנקבע קודם לכן והשניים יתחלקו בתמורה. כהנא קיבל תמורה הדרגתית בסך של 2,000 דולר. בשונה מהנאשם שבפני, כהנא שימש בתפקיד בכיר יותר, יזם בעצמו את הפניה לואליד, ביצע פעולה של החזר מס הגבוה מזה שנקבע ולפיכך אף הורשע בהפרת אמונים, וכן קיבל תמורה גבוהה מזו שקיבל הנאשם שבפני, זאת במשך כחודשיים ימים. בית המשפט, כב' השופט לי-רן, השית על כהנא מאסר בעבודות שרות למשך שישה חודשים, וקנס בסך 10,000 ₪, עונש בגינו המאשימה לא ערעה. באופן דומה, הטיל בית המשפט, כב' השופטת כהן-לקח, מאסר בעבודות שרות למשך שישה חודשים על טובול, במסגרת ת"פ 3772-09. טובול שימש כמנהל מדור גביה במשרדי פקיד שומה 2, והורשע בעבירות שוחד, מרמה והפרת אמונים, הפרת חובת סודיות בשימוש במאגרי מידע, ושימוש שלא כדין במאגר מידע. בשונה מהנאשם שבפני, מדובר בעבירות נוספות על עבירת השוחד, מדובר במספר מקרי שוחד, בתמורה גבוהה מזו שניתנה לנאשם שבפני, ומדובר במקרים שהתבצעו לאורך מספר שנים ולא במקרה חד פעמי. כב' השופטת כהן-לקח גזרה על טובול שישה חודשי מאסר בעבודות שרות, תוך ציון עקרון אחידות הענישה. גם במקרה זה בחרה המאשימה שלא לערער על גזר הדין. העובדה שנאשמים אלה הודו בכתב אישום מתוקן, לעומת הנאשם שבפני אשר בחר לנהל הוכחות, אין בה כדי להסביר את השוני בו רואה המאשימה בין המקרים, המחייב גזירת מאסר בפועל כנגד נאשם זה.

צודקת המאשימה בטענתה כי אין להחיל את עקרון אחידות הענישה על נאשמים שונים בגין הפעלת אותו סוכן, ואולם, כפי שציינן כב' השופט שוהם באותו פסק דין אליו היפנתה המאשימה: **"עקרון אחידות הענישה, הנגזר מעקרון השוויון בפני החוק, מורה על החלת שיקולי ענישה דומים על מי שביצעו עבירות דומות, ובאותן נסיבות"** (ע"פ 3117/12 שמעון ארביב נ' מדינת ישראל, (6.9.12)). כפי שהצבעתי לעיל, נסיבות המקרים הנוספים בהם הופעל הסוכן ואליד, אינן דומות אלא חמורות מאלה המצויות במקרה הנדון בפני. אציין כי מדובר בשיקול אחד מיני רבים בעת מלאכת גזירת העונש (ראו ע"פ 10370/02 סויסה נ' מדינת ישראל (27.5.03)), אשר בנסיבות העניין יש בו להצביע על רף ענישה, בדומה לפסיקה הנוספת המפורטת בגזר דין זה, וכן על נסיבה נוספת שיש לשקול בעת גזירת העונש.

13. לאחר ששקלתי את כל האמור לעיל, החלטתי להטיל על הנאשם את העונשים הבאים:

- א. חמישה חודשי מאסר אשר ירוצו בעבודות שירות, בהתאם לתכנית שערך הממונה על עבודות השירות.
- ב. שמונה חודשי מאסר אותם לא ירצה הנאשם אלא אם יעבור תוך 3 שנים עבירה בה הורשע.
- ג. קנס בסך 6,000 ₪ או שבועיים מאסר תמורתו. הקנס ישולם בעשרה תשלומים שווים החל מיום 1.5.14 ומידי 1 בכל חודש שלאחריו.

ד. הנאשם יעמוד בפיקוח שרות המבחן למשך שנה.

ה. המזכירות תעביר עותק מגזר דין זה לממונה על עבודות שירות וכן לשירות המבחן.

זכות ערעור לבית המשפט המחוזי בירושלים בתוך 45 יום מהיום.

ניתנה והודעה היום י"א אדר ב תשע"ד, 13/03/2014 במעמד הנוכחים.